

Den mest velkjente Ave Maria-innskriften fra Tønsberg er nok A63, som med sine 54 tegn inneholder det lengste utdraget, og er velristet i feilfri latin. Innskriften står på noe som kan se ut som en stor trenagle. Denne ble funnet ved utgravningen av Nedre Langgate 45 og dateres til 1300-tallet. Området ligger i middelalderens havneområde, og funnet ble gjort inne i et bolighus, i samme lag som fuborkinnskriften A113. I huset ble det også funnet et pilgrimsmerke fra Santiago de Compostela. Dette er blant de vanligste merkene i Skandinavia med 76% av det totale materialet. Merkene ble festet godt synlig på klærne, og skulle ha mirakuløse krefter. De kan ha gått i arv i flere generasjoner og forteller derfor ikke nødvendigvis hvem den opphavelige eieren var.¹⁴¹

Spurkland foreslår at bønner ristet på trepinner kan ha vært båret i en tråd rundt halsen som en amulett som skulle sikre Herrens beskyttelse, og noen trepinner med religiøse innskrifter har også hull i den ene enden som kan være forårsaket av en festeinnretning, slik som A321 fra Oslo.¹⁴² Denne gjenstanden kan imidlertid vanskelig ha vært en amulett da den er utformet som en nagle og er av en viss størrelse. Innskriften går langs skaftet. Runene er tynne og velformede, men mot slutten av innskriften blir de noe mer utydelige. Kanskje har denne enden blitt utsatt for noe mer slitasje. Innskriften som helhet er allikevel lettleselig.

1N1Y1R1HPR1411K11111Y11N111YNYB11114111N11YNN1R1BN1

avemariagraciaPlenadominustekumbenedictatuinmulieribus

I denne innskriften gjengis /p/ med tegnet K. Punkteringene er tydelige og konsekvente, men **d**-runen har istedenfor et punkt blitt utstyrt med en liten ekstra kvist. Dette er den eneste gangen en slik punktering forekommer i Tønsberg, og er nok generelt en uvanlig form for punktering.

I innskrifter på latin fungerer ofte langkvist s som <c>, og dette er også tilfellet i denne innskriften. I *tecum* benyttes **k**-runen, men dette er forholdsvis vanlig da **h** ofte opptrer som <c> foran eller etter fremre vokaler, mens **Y** benyttes ellers. En kunne derfor kanskje også

¹⁴¹ Laading 2010: 17-20.

¹⁴² Spurkland 2001: 193.

forvente *Y* i *Benedicta*, men her har risteren valgt *h*. Også i ordet *gratia* benyttes *h*, og dette reflekterer muligens risterens uttale. Det antas nemlig at sekvensen *ti* ble uttalt /tsi/, mens stavingen *ci* her kan bety at risteren hadde uttalen /si/.¹⁴³ I så tilfellet er dette det eneste stedet i innskriften der risterens uttale skinner igjennom.

Risteren viser altså stor kjennskap til runeskriftens særegenheter, men også en forståelse for den latinske teksten som gjengis. I mange latinske runeinnskrifter skinner uttalen igjennom, slik at *Pater Noster* for eksempel kan gjengis **batær nöstær** (N616). Andre ganger kan det virke som risteren slett ikke har forstått teksten, og derfor gjengir den forvrengt etter øret, slik som **hafe maria krasia blenatomius stekum benatitaus in mulieribus æþ be** (N347). Risteren av A63 har derimot med stor flid valgt runetegn som legger seg tett opp mot den latinske teksten. Det er derfor mulig at risteren behersket latin, i det minste i noen grad, og kanskje også latinskrift i tillegg til runeskrift. Eventuelt kan risteren ha ristet etter forelegg. Innskriften mangler for øvrig helt og holdent skilletegn, noe som er snodig i en så litterær innskrift.

På motsatt side av innskriften er trestykket spikket ned, og rester av enkelte riss kan skimtes. Om dette har vært runer, og hvilke tegn det i så fall dreier seg om er imidlertid umulig å si. Mellom innskriften og det nedspikkede partiet står et tegn som kan se ut som en h-rune der kvistene har blitt påført et lite ekstra riss som peker nedover. Kanskje er dette et Kristogram.

Det er blitt foreslått at gjenstanden kan ha fungert som spuns, som kan ha tilhørt en tønne.¹⁴⁴ Dersom dette stemmer kan det tenkes at innskriften skulle virke beskyttende på innholdet i tønne. Det er umulig å vite hva innholdet i tønne eventuelt var, men det kan være interessant å nevne St. Olavs gilde, som trolig hadde tilknytning til St. Olavs alter i Lavranskirken. Gildet skal ha hatt sin egen bygning i nærheten av Lavranskirken, Gildeskålen, som også fungerte som rådhus der lagtinget skulle holdes. Gildefesten ble avholdt minst én gang i året, og kunne vare i flere dager, så langt ølet rakk. Hver gildebror og gildesøster skulle gi en bestemt mengde malt til bryggingen av ølet, og under festen ble begrene signet til ære for Gud, Jesus, Den hellige treenighet og forskjellige helgener, spesielt St. Olav og jomfru Maria. Gildet var en sammenslutning av byens borgere, men også prestene tok del i drikkelaget.¹⁴⁵

¹⁴³ Op. cit. 182.

¹⁴⁴ Samtale med Terje Spurkland.

¹⁴⁵ Johnsen 1929: 251-253.